

ex hoc quod mala esse sinuntur. Bonum autem universi præponderat bono particularis rei, sicut bonum gentis est divinius quam bonum hominis, ut in I. Ethic. cap. I. Philosophus dicit.

Ad quintum dicendum, quod Christus ad hoc fuit passus ut hominis naturam repararet. Unde per passionem Christi non apparet quod majorem gratiam homo consecutus sit post peccatum quam ante fuisset sine ea, loquendo de gratia in ordine ad præmium essentialè: quia aliquod præmium accidentale homo per passionem Christi consequitur quod ante peccatum non habuisset, scilicet gaudium de victoria Christi.

ARTICULUS IV.

Utrum opera hominis sint magis efficacia ad merendam gratiam post peccatum quam ante peccatum.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod post peccatum opera hominis fuissent magis efficacia ad merendum quam ante peccatum. In primo enim statu homo sicut nec ad malum impellens aliquid habebat, ita nec a bono retrahens. Sed supra xxiv. dist. Magister dixit, quod primus homo resistendo tentationi non meruisset: quia nihil erat quod ad malum impelleret. Ergo similiter faciendum bonum, vel nihil, vel minus meruisset: quia nihil erat quod a bono impediret.

2. Præterea. Dicit Apostolus II. Timoth. II. 5. (1) Non coronabitur nisi qui legitime certaverit. Sed homo in primo statu non ita impugnabatur sicut post peccatum. Ergo nec ita coronam efficaciter merebatur.

3. Præterea. Ut Philosophus dicit in II. Ethic. cap. III. virtus est circa difficilia. Sed difficilius est homini post peccatum bonum operari quam ante. Cum ergo ex virtute procedat efficacia meriti, videtur quod ante peccatum actus hominis fuerint minus efficaces ad merendum quam post.

4. Præterea. Homo in primo statu fuit quasi medius inter statum Angelorum & statum nostrum, ut ex his quæ xxiv. dist. dicta sunt patet. Sed operationes Angeli non sunt ita efficaces ad merendum sicut operationes hominis: quod patet ex hoc quod inferior Angelus mereri gradum superioris non potest; sed homo potest mereri ut ascendat ad supremum ordinem Angelorum, ut ex dictis Gregorii patet in homil. de centum ovibus, seu homil. xxxiv. in Evang. Ergo & homo in primo statu habuit opera minus efficacia ad merendum quam post peccatum.

5. Præterea. Ut in I. Lib. dist. II. Magister dixit, homo factus est ad reparationem ruinæ angelicæ. Sed de quolibet ordine Angelorum aliqui ceciderunt, ut supra vi. distinct. dictum est. Ergo oportet quod qualitercumque vadat humana natura, sive in statu innocentie, sive in statu peccati, ad singulos ordines Angelorum aliqui homines transferantur. Cum ergo hoc non fiat nisi ex virtute meriti, videtur quod saltem non majoris efficacie ad merendum fuerint opera hominis in statu innocentie quam post peccatum.

Sed contra. Quanto aliquid est magis purum in genere aliquo, tanto magis habet virtutem illius generis, sicut ignis purus quam ignis commixtus. Sed merita nostra sunt admixta alicui demerito: quod patet ex hoc quod dicitur Esa. Lxiv. 6. Quasi pan-

(1) Vulgata: Non coronatur, nisi legitime certaverit. (2) Al. deest igitur.

nus menstruat omnes justitie nostræ. Cum igitur in primo statu absque omni permixtione demeriti fuissent, videtur quod tunc fuissent efficaciora ad merendum.

Præterea. Quanto voluntas promptior est ad operandum, tanto homo magis meretur: II. Corinth. viii. 12. Si voluntas prompta est, secundum id quod habet, accepta est, non secundum id quod non habet. Sed in primo statu voluntas promptior erat ad bene agendum, quia minus impediatur. Ergo opera hominis magis erant efficacia ad merendum.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod cum meritum non consistat in habitu, sed in actu, nec in actu quolibet, sed in eo qui per habitum gratie informatur, actus autem omnis meritorius ex voluntate procedat; oportet quod meritum aliquid habeat a gratia, & aliquid a voluntate, & aliquid etiam ab objecto actus, unde species actus trahitur: & ideo ex his tribus efficaciam merendi mensurari potest, ex gratia, voluntate, & objecto. Quanto enim majori charitate, & gratia actus informatur, tanto magis est meritorius: similiter etiam quanto magis est voluntarium, plus habet de ratione meriti, & laudabilis: similiter etiam quanto magis objectum est arduum, tanto magis est actus meritorius, cum semper intelligatur comparatio de uno cæteris paribus. Quod autem aliquod arduum augmentet rationem meriti, non habet ex difficultate laboris, sed ex bonitate: quia quanto aliquid melius est, tanto supra vires hominis operantis est magis elevatum. Quia (2) igitur homo in primo statu, ut dictum est, majorem gratiam communiter habuisset quam post peccatum, & promptior fuisset voluntas ad operandum, quæ resistantiam non habebat; sequitur quod opera hominis in primo statu simpliciter magis erant efficacia ad merendum quam post, dummodo circa idem objectum operatio consideretur utrobique; quamvis majori difficultate circa illud operetur homo post peccatum quam ante. Non enim arduum opus auget rationem meriti, nisi ratione bonitatis, & non ratione difficultatis, nisi per accidens, in quantum videlicet in id quod difficile est, majori attentione aliquis consurgit, & cum majori conatu voluntatis.

Ad primum ergo dicendum, quod non consentire tentationi in primo statu, si homo in naturalibus tantum consideretur, ut Magister hic loquitur, non fuisset homini meritorium. Sed hoc contingit ex hoc quod gratiam non habebat, sicut ex causa per se, & non ex hoc quod nihil ad malum impellebat, nisi per accidens, in quantum videlicet ex hoc quod homo non habebat impellens ad malum, magis poterat conservari a casu in peccatum sine gratia quam post. Vel dicendum, quod non consentire tentationi, dicitur dupliciter: vel ita quod importetur negatio tantum; & ita cum non relinquatur aliquis actus, non remanebit ratio meriti; & hoc potuisset contingere in primo statu propter hoc quod homo non cogebatur tentationem exteriorem discutere, cum interiori tentatione non urgeretur: vel ita quod importat actum voluntatis tentationi repugnantem; & sic resistere peccato semper est meritorium in eo qui gratiam habet.

Ad secundum dicendum, quod quamvis homo in primo statu non habuerit certamen interius, habuit

tamen certamen exterius: unde & victoriam habere potuit, quia coronam mereretur. Nec tamen est de necessitate meriti certamen contra aliquem impugnantem, quia sic in Angelis meritum non (1) inveniretur; sed de necessitate meriti est certamen quod quis contendit apprehendere aliquid quod supra se est, secundum quod, aliquis quasi viribus suis lucratur; nec oportet ut tibi est majus certamen, ibi sit majus meritum; sed ubi est magis legitimum. Contingit autem in minori impugnatione magis legitimum certamen esse.

Ad tertium dicendum, quod aliquid potest dici difficile dupliciter: vel ex arduitate operis; & sic virtus intelligitur circa difficile esse, quod scilicet in se difficile est, & arduum: vel ex imperfectione operantis; & sic virtus circa difficile non est, sed talem difficultatem virtus tollit: quanto enim aliquis virtuosior est, tanto facilius opera virtutis exercet. Nec tamen dicendum est, quod quanto virtuosior sit, minus mereatur. Et per hunc modum est difficultas major in operibus hominis post peccatum ex imperfectione operantis.

Ad quartum dicendum, quod hoc quod opera alicujus Angeli sint minus meritoria quam alicujus hominis, non contingit ex imperfectione Angelorum, sed ex conditione gratie: quæ quamvis in Angelis sit major secundum statum, quia propinquior fini, cum sit minor via Angelo data quam homini, ut supra dictum est; tamen gratia hominis potest esse major in virtute merendi. Angelis enim data est gratia ad determinatum gradum, secundum determinatum ordinem, promerendum; & ideo ulterius præmium per gratiam illam mereri non possunt. Homo autem cum ex conditione nature ad nullum ordinem determinetur, sed indifferenter ad omnes se habeat, accipit gratiam etiam indifferenter ordinatam ad promerendum gradum cujuslibet ordinis secundum genus suum: & ideo non oportet quod ratio ista homo in primo statu minus mereri potuisset quam post peccatum.

Ad quintum dicendum, quod quamvis homo nunc ad eundem terminum perveniat ad quem pervenisset ante peccatum, non oportet tamen ut æqualem efficaciam in merendo habeant actus ejus: quia quod tunc ex paucis actibus mereri potuit, nunc oportet quod ex multis actibus mereatur; ita quod per exercitium actuum in quamdam perfectionem crescat, secundum quam sibi competat meritum tanti præmii, quantum prius habuisset.

ARTICULUS V.

Utrum expulsio de paradiso, & privatio justitie originalis, sit conveniens poena primæ transgressionis.

AD quintum sic proceditur. Videtur quod poena hominis inconvenienter in littera determinetur pro peccato primæ transgressionis. Illud enim quod propter hominem factum est, in aliquo homini servire debet. Sed paradisos terrestris propter hominem factus est, sicut alia creatura. Cum igitur homini inde ejecto in nullo serviat, videtur quod inde expelli non debuerit.

2. Præterea. Propter peccatum hominis, tota natura deteriorata est, quæ propter hominem facta

est, ut dicit Glossa (a) Roman. viii. Multo ergo magis locus ille in quo peccatum commissum est, scilicet paradisos terrestris, infici debuit. Sed homini infecto debetur locus infectus. Ergo post peccatum de paradiso terrestri expelli non debuit.

3. Præterea. Ut supra Magister dixit dit. xvii. paradisos terrestris de se locus inaccessibilis est. Ergo frustra apponuntur custodiæ, ne homo ad illum accedere possit, ad quem etiam sine illis pervenire non valeret.

4. Præterea. Homo post peccatum statum necessitati mortis addictus fuit. Sed ex quo necessitatem moriendi habuit, non poterat non mori. Ergo frustra Dominus dixit, Gen. iii. 22. Videte (2) ne forte sumat de ligno vitæ, & comedat, & vivat in æternum.

5. Præterea. Lignum vitæ non habuisset majorem effectum in homine post peccatum quam ante. Sed homo ante peccatum de ligno vitæ edidit, ut in littera dicitur, nec tamen in æternum vixit. Ergo etiam licet post peccatum de eo comedisset, non in æternum vixisset.

6. Si dicatur quod lignum vitæ hunc effectum non habebat, nisi frequenter sumptum; contra. Causa multiplicata, non variat effectum secundum speciem. Si ergo semel sumptum immortalitatis causa non erat, videtur quod nec etiam si frequenter sumeretur.

Sed contra. Id quod innocentie debebatur, non debuit remanere, innocentia amissa. Sed locus ille, & cibus innocentie debebatur. Ergo post peccatum homo utroque privari debuit.

Præterea. Magis erat proprius locus Angeli cælum empyreum, in quo creatus est, quam hominis paradisos terrestris, in quo positus est homo extra ipsum creatus. Sed Angelus post peccatum de cælo empyreo dejectus est. Ergo & homo post peccatum de paradiso terrestri expelli debuit.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod ad felicitatem, seu ad beatitudinem aliquid pertinet quod est de substantia ejus, sicut visio Dei, gaudium, & hujusmodi; aliquid autem correspondet sibi per modum congruentie, sicut beatitudini Sanctorum respondet locus excellentissimus, qui est cælum empyreum. Ita etiam ad statum innocentie, in qua quodammodo homo beatus erat, ut dicit Augustinus xxii. de Civit. Dei, cap. xxi. quedam pertinebant quasi essentialiter sicut immortalitas, & obedientia virium inferiorum ad rationem, & hujusmodi; sed quedam alia pertinebant per modum cujusdam congruentie. Immortali enim vitæ, & ab omni inquietudine segregata debebatur locus temperatissimus, & deliciis plenus, qualis est paradisos terrestris. Unde sicut post peccatum dejectus est a statu illo innocentie, in quem elevatus erat supra conditionem nature suæ absolute considerate; ita etiam & locum amiserit qui illi excellentie debebatur, & in locum ubi formatus fuerat, dejectus est.

Ad primum ergo dicendum, quod paradisos terrestris quamvis non serviat homini quasi in usum ejus veniens, servit tamen sibi ad instructionem ejus proficiens, sicut homo ex hoc ipso quod in Scriptura

(1) Al. inveniremus. (2) Vulgata: Nunc ergo ne forte mittat manum suam, & sumat etiam de ligno vitæ &c. Ex Edit. P. NICOLAI. (a) Minus expresse quoad verba, æquivalenter tamen quoad sensum, ex Ambrosii suppositio commentario super illud, Scimus quod omnis natura ingemiscit.

cognoscit se tali loco per peccatum privatum, ad peccatum vitandum incitatur, & ad miseriam suam cognoscendam.

Ad secundum dicendum, quod sicut peccati infectio non venit ad creaturas alias, nisi per creaturam rationalem peccantem; ita etiam illa infectio, si-ve corruptio, non in irrationalis creaturæ penam ordinatur: unde non oportet quod locus ille per peccatum inficiatur in quo homo, & Angelus peccavit, scilicet paradisi terrestris, & cælum empyreum, sed illa loca quæ peccantibus deputata sunt post peccatum.

Ad tertium dicendum, quod illa impedimenta ratione quorum inaccessibilis dicitur paradisi terrestris, forte hic gladius flammeus vocantur: quia præcipue locus ille inaccessibilis vocatur propter intemperatum calorem in locis intermediis: & ideo non sequitur quod huiusmodi impedimenta superflua sint.

Ad quartum dicendum, quod quamvis homo post peccatum lignum vitæ sumpsisset, mortem evadere non potuisset; potuisset tamen mortem differre, ita ut vita ejus auxilio ligni vitæ prolongaretur, sicut de Enoch, & Elia creditur: & hoc homini non expeditur, ut tamdiu in hac misera vita permaneret. Et verba illa Domini sunt magis accipienda per modum compassionis quam insultationis. Vel potest dici, sicut dicit Magister in littera.

Ad quintum dicendum, quod etsi homo ante peccatum de ligno vitæ sumpsisset, non tamen immortalitatem consecutus fuisset, quam lignum vitæ conferre non potuit, nisi frequenter sumptum. Et ideo.

Ad sextum dicendum, quod lignum vitæ non erat causa per se immortalitatis, ut ex prædictis patet, sed potius erat ut dispositio quædam. Dispositio autem non perducit ad effectum nisi multiplicata, sicut patet in qualitatibus activis, & passivis, quæ sunt dispositiones ad formam elementi: non enim inducitur forma elementi, nisi quando perducitur materia ad intensionem qualitatibus illarum.

DISTINCTIO XXX.

Quod per Adam, peccatum, & pœna transivit in posteros.

IN superioribus insinuat est, licet ex parte, non enim perfecte sufficimus (4) exponere, qualiter primus homo deliquerit, & quam pro peccato pœnam subierit: quibus adiciendum est, peccatum simul, ac pœnam per eum transisse in posteros, sicut Apostolus ostendit, iniquis, Rom. v. 12. „Sicut per unum hominem in hunc mundum peccatum intravit; (5) ita & in omnes homines mors pertransiit.“

Utrum illud peccatum fuerit originale, an actuale.

HIC primo videndum est, quod fuerit illud peccatum, originale scilicet, an actuale; & si de originali intelligatur, consequenter quid sit originale peccatum, & quare dicatur originale, & quo modo pertransierit, vel pertransiatur in omnes, diligenter investigandum est. Quibusdam placuit de peccato actuali Adæ illud accipere, asserentibus hoc Apostolum sensisse, cum inferius, ibid. 19. ait: „Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi; ita & per unius obediuntiam iusti constituentur multi.“ Evidenter, inquit, etiam ipso nomine exprimit Apostolus peccatum, quod per unum hominem intravit in mundum, scilicet inobedientiam. Inobediencia vero peccatum actuale est. Hoc autem dicunt intrasse in mundum, non translatione originis, sed similitudine prævaricationis. Omnesque (6) in illo uno peccato peccasse dicuntur, quia omnibus ille unus peccandi exemplum extitit. Hoc male senserunt quidam hæretici, qui dicuntur.

(1) Al. Nicolai inceptionem. (2) Forte & carpebat, ut Nicolai legit. (3) Al. quamvis. (4) Al. deest exponere. (5) Vulgata: & per peccatum mors, & ita &c. (6) Al. deest in, deest item al. peccato.

EXPOSITIO TEXTUS.

Operatur liberando, & præparando: ut liberatio referatur ad expulsionem peccati, & præparatio ad informationem animæ.

Non tamen justitiæ habendæ, vel retinendæ. Contra. Supra dictum est, quod quamvis homo non haberet unde proficere posset, habuit tamen unde posset stare. Ergo liberum arbitrium sufficiebat ad justitiæ retinendam. Et dicendum, quod ab eadem causa est esse rei, & conservatio ejus: unde sicut esse justitiæ gratuite non est nisi à Deo, ita etiam & conservatio ejus. Sed verum est quod homo habens gratiam non indiget alia gratia ad ejus conservationem: & propter hoc dicitur, quod homo potest per se stare.

Quibus respondentes, dicimus, eum quidem non tunc habuisse has virtutes quando peccavit; sed ante, & tunc amississe. Videtur hoc falsum: quia si quando peccavit, non habuit, tunc prius amisit quam peccaret; quod videtur falsum. Sed dicendum, quod ante (1) intentionem peccati habuit virtutes; sed simul ista duo fuerunt, commissio peccati, & amissio virtutis; sicut unum est instans in quo expellitur nigredo, & inducitur albedo.

Homo ante peccatum beatissimus auram carpebat ætheream. Non est intelligendum de patriæ beatitudine, sed secundum quod beatitudo includit talem perfectionem qualis illi statui congruebat: (2) & capiebat auram ætheream, in quantum fixus in divinorum contemplatione manebat.

Atque usi fuisse concessis. Ex hoc non sufficienter probatur, (3) quod homo in statu illo de ligno vitæ comedebat. Præceptum enim affirmativum non obligat ad semper: unde etsi præceptum sibi fuerit quod lignis omnibus concessis uteretur, potuit tamen eum alicujus eorum differre usque ad terminum sibi à Deo præfinitum: & ideo à quibusdam non conceditur quod Magister hic determinat. Sed quid verius sit, determinari non potest; cum Scriptura non determinet, nec ratione probari possit.

DISTINCTIO XXX.

dicti sunt Pelagiani; de quibus Augustinus in I. Libro de Baptismo parvulorum, cap. ix. commemorat, dicens: „Sciendum est, hæreticos quosdam, qui nominati sunt Pelagiani, dixisse peccatum primæ transgressionis in alios homines non propagatione, sed imitatione transisse. Unde etiam in parvulis nolunt crederi, dere per baptismum solvi originale peccatum, quod in nascentibus nullum esse omnino contendunt. Sed eis dicitur, quia si Apostolus peccatum imitationis, non propagationis, intelligi voluisset, ejus principem non Adam, sed diabolum diceret; de quo in Libro Sapientiæ, cap. 11. 4. dicitur: Invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum: & quia non vult intelligi hoc esse factum propagatione, sed imitatione; continuo subjungit Scriptura: Imitantur autem eum qui sunt ex parte ipsius. Imitantur quidem Adam, quotquot per inobedientiam transgrediuntur mandatum Dei. Sed aliud est quod exemplum ex voluntate peccantibus, aliud quod origo est cum peccato nascentibus.“ Non est igitur accipiendum peccatum Adæ transisse in omnes imitationis tantum exemplo; sed propagationis, & originis vitio.

Hic aperit, illud esse peccatum originale quod transit in posteros. **E**t est illud peccatum originale, ut aperte Augustinus testatur, de Trinitate, Lib. XII. cap. xvi, quod per Adam transivit in omnes, per ejus carnem vitiatam concupiscentialiter generatos. (7)

Quid sit originale peccatum, inquiritur.

Quod diligenter investigandum est quid sit. De hoc enim Sancti doctores sub obscuritate locuti sunt, atque scholastici lectores varia senserunt. Quidam enim putant, originale peccatum esse reatum pœnæ temporali, & æternæ pro primi hominis actuali peccato: quia pro illo, ut ajunt, omnibus debetur pœnæ æternæ, nisi per gratiam liberentur. Juxta horum sententiam oportet dici, originale peccatum nec pœnam, nec culpam esse. Culpam non esse ipsi fatentur: pœna quoque secundum eos esse non potest; quia si debitum pœnæ originale peccatum est, cum debitum pœnæ non sit pœna, nec originale peccatum est pœna. Quod etiam quidam eorum admittunt, dicentes, in Scriptura originale peccatum sæpe nominari reatum; & reatum illi intelligunt, ut dictum est, obnoxietatem pœnæ. Et ea ratione asserunt peccatum originale dici esse in parvulis, quia parvuli pro ipso primo peccato rei sunt pœnæ; sicut pro peccato iniqui parentis aliquando exulant filii secundum justitiam fori.

Quod originale peccatum culpa sit, auctoritatibus probat.

SED quod originale peccatum culpa sit, pluribus Sanctorum testimoniis edocetur. Super Exodum, cap. xxi. ubi dicitur: „Primogenitum asini mutabis ove: Gregorius (a) ait: Omnes qui in peccato nati sumus, & ex carnis delectatione concepti, culpam originalem nobis contraximus: unde & voluntate nos, ita peccatis implicamur.“ Ecce culpam originalem dicit nos trahere: unde constat, originale peccatum culpam esse. Augustinus quoque in Lib. de Natura & gratia, cap. iv. de hoc eodem sic ait: „Omnes, ut ait Apostolus, peccaverunt, utique vel in seipsis, vel in Adam: quia sine peccato non sunt, vel quod originaliter attraxerunt, vel quod malis moribus addiderunt.“ (8) Peccatum enim primi hominis non solum ipsum, sed omne (9) nocuit genus humanum: quia ex eo damnationem simul, & culpam suscepimus. „Idem super Psal. l. „Quod de corpore mortuo seminatur, cum vinculo peccati originalis nascitur, & mortis. Ideo igitur se iniquitatibus conceptum dicit David, quia in omnibus trahitur iniquitas ex Adam, & vinculum mortis: nemo enim nascitur nisi trahens pœnam, & meritum pœnæ.“ Meritum autem pœnæ peccatum est. Omnis ergo qui nascitur per carnis concupiscentiam, peccatum trahit. Peccatum itaque originale culpa est, quam omnes concupiscentialiter concepti trahunt. Unde in ecclesiasticis Dogmatibus, cap. xxi. scriptum est: (10) „Firmissime tene, & nullatenus dubites, omnem hominem“

(7) Addit Nicolai. In Libris enim de Trin. Lib. XIII. cap. xvi. sic loquitur. „Quoniam propter unum hominem tenebat diabolus omnes per ejus vitiatam carnalem concupiscentiam generatos, justum est ut propter unum dimittat omnes per ipsius immaculatam gratiam spirituales regeneratos.“ & epist. lxxxix. „Dicunt infanem morte præventum non baptizatum perire non posse, quoniam sine peccato nascitur. Non hoc dicit Apostolus: & arbitror esse melius ut Apostolo potius quam illis credamus. Dicit enim ille. Doctor gentium, in quo Christus loquebatur: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors; & ita mors in omnes pertransiit, in quo omnes peccaverunt: & paulo post dicit: Nam judicium quidem ex uno delicto in condemnationem. Proinde isti quem forte invenerint infantem non ex illius unius hominis concupiscentia procreatum, ipsum dicam illi damnationi non esse obnoxium, nec per Christi gratiam ab illa damnatione liberandum. Quid est enim, Ex uno delicto in condemnationem, nisi illo delicto quo deliquit Adam? Et de baptismo parvulorum ut supra Lib. I. cap. xii. „Diligentius intueri quod ait Apostolus: Judicium ex uno in condemnationem. Quo uno nisi delicto? Quia sufficeret ad condemnationem, etiamsi non esset in hominibus nisi originale peccatum.“ (8) Nicolai, Et in Hypognost. Lib. II. prope finem. (9) Al. necavit. (10) Nicolai, Firmissime credendum est, in prævaricatione Adæ omnes homines naturaliter innocentiam perdidisse; & neminem de profundo illius ruinæ per liberum arbitrium posse consurgere, nisi eum gratia Dei miserantis erexerit. Et de Fide ad Petrum cap. xxvi. „Firmissime tene, & nullatenus dubites &c.“ In notis vero. Illud porro quod ex ecclesiasticis Dogmatibus, ac de Fide ad Petrum subjungitur, & prius unum pro altero positum erat, quamvis inter opera Augustini recenseatur, ejus non est, sed Gennadii Massiliensis quoad primum, & Fulgentii quoad secundum.

Ex Edit. P. NICOLAI. (a) Immo potius Patetius cum operibus Gregorii editus, in commentario super Exod. cap. xx. quamvis ex Gregorio Glossa referi Lib. XXVII. Moral. cap. i. sed perperam.